

TRĂSĂTURILE DEFINITORII ALE OBIECTULUI CORUPERII PASIVE

Igor CIOBANU, Ion NASTAS

Catedra Drept Penal și Criminologie

Corruption is a world-wide phenomenon, which affects all the states, whether they are well developed or in a transition phase. It existed forever and was practiced, in different ways, in all societies. For every single state, corruption represents one of the most important problems, which probably will never be controlled. But we can still reduce it at minimum.

Corruption does not have just an occult nature, but also a tempting one. There are no complaints because the persons guilty of such facts take advantage of all their criminal deeds. The corruption acts are committed in specific conditions of the state activity, having a high degree of adaptability. It is in a permanent process of modification and improvement.

Corupția reprezintă un fenomen social destul de complex incluzând diferite componente, fiecare dintre care poate fi prezentat drept o activitate infracțională independentă. Reprezentând un factor ce afectează întreaga ordine de drept, corupția se manifestă pe larg în diferite sfere de activitate, atât în plan național, cât și în cel internațional.

Atât coruperea pasivă, cât și coruperea activă reprezintă grupul infracțiunilor care stau la baza actelor de corupție, fiind infracțiuni comise de persoanele cu funcție de răspundere, având un obiect specific de atentare. Din aceste considerente, la determinarea obiectului nemijlocit al coruperii urmează a fi luate în considerație trăsăturile definitorii ale infracțiunii care stau la baza individualizării acesteia. În realitate, „la baza grupării infracțiunilor în Capitolul „Infracțiuni săvârșite de persoane cu funcție de răspundere” stă criteriul obiectului special al infracțiunii, anume – relațiile sociale, care asigură buna desfășurare a activității de serviciu” [1].

Afirmația dată se prezintă drept unica valabilă, în pofida denumirii Capitolului XV din Codul penal al Republicii Moldova [2], prin care s-ar subînțelege că drept punct de pornire la calificarea infracțiunilor din acest capitol a servit subiectul special al infracțiunii.

Desigur, doar o persoană cu funcție de răspundere poate fi subiect special al infracțiunii prin care se aduce atingere relațiilor sociale ce asigură buna desfășurare a activității de serviciu. Însă, după cum e știut, nu toate infracțiunile comise de persoane cu funcție de răspundere necesită a fi incluse în cadrul Capitolului XV CP RM.

Astfel, infractorul, prin acțiunile sale criminale, aduce permanent anumite daune societății. Toate acele valori sociale, pe care le apără legea penală, fiind încălcate de infractor și constituie obiectul infracțiunii.

În literatura de specialitate au fost exprimate mai multe opinii privind obiectul infracțiunilor de corupere:

Prima – reflectă opiniile care, referindu-se în principal la întregul grup al infracțiunilor săvârșite de către persoanele cu funcție de răspundere, pun accentul pe relațiile sociale privind funcționarea organelor de stat și publice [3].

A doua opinie este reprezentată de autorii care susțin că obiectul nemijlocit al acestor infracțiuni constă în „relațiile sociale care asigură îndeplinirea normală a îndatoririlor de serviciu” sau, tot în această ordine de idei, „îndeplinirea conștiincioasă a îndatoririlor de serviciu” [4].

Promotorii celei de **a treia opinii**, referindu-se la obiectul juridic, susțin că acesta constă în „relațiile sociale referitoare la buna desfășurare a activităților de serviciu”, relații care presupun îndeplinirea cu probitate de către funcționarii publici a îndatoririlor de serviciu [5].

Remarcăm că, spre deosebire de alte legislații penale, legiuitorul moldovean face distincție între infracțiunile săvârșite de persoanele cu funcție de răspundere și infracțiunile săvârșite de către persoanele care gestionează organizațiile comerciale obștești sau alte organizații nestatale. Prin aceasta legiuitorul a diferențiat sfera relațiilor din domeniul administrării statale de cele ce se formează în sectorul comercial.

Obiectul juridic generic – este format din totalitatea valorilor ocrotite de dreptul penal. Valorile în cauză sunt consfințite în art.2 CP RM: „Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept”.

Obiectul juridic generic este constituit din „grupul valorilor sociale de aceeași natură” [6] ocrotite de dreptul penal și care pot fi lezate numai prin anumite fapte.

Referindu-se la obiectul generic, doctrina în principiu este unanimă. Iu.Skuratov îl identifică drept „atentate asupra intereselor autorităților publice” [7]. S.Kehlerov menționează că „obiectul generic al atentatelor în ca-

zurile de dare și luare de mită (corupere activă și corupere pasivă, în conformitate cu Codul penal al Republicii Moldova) îl constituie interesele autorităților publice centrale sau locale” [8].

Theodor Mreju definește obiectul generic al infracțiunilor studiate drept „relațiile sociale referitoare la buna desfășurare a îndatoririlor de serviciu” [9], adițional la care subliniază că buna desfășurare a activității de interes public este incompatibilă cu ideea de funcționari coruptibili care ar putea fi influențați în ce privește modul de exercitare a atribuțiilor de serviciu de către alte persoane prin oferirea unor foloase materiale necuvenite.

Fr. von Liszt consideră că, pe lângă raporturile interne de serviciu, infracțiunile de serviciu violează și un oarecare interes al statului sau al persoanei particulare, ceea ce i-a determinat pe unii autori să afirme că, potrivit autorului german, infracțiunile de serviciu ar avea două obiecte [10].

V.Dobrinou consideră că Liszt nu ar avea în vedere două obiecte juridice situate sub același plan în ce privește importanța, ci un obiect juridic principal (raportul intern de serviciu) și unul secundar, alternativ (un oarecare interes al statului sau al persoanei particulare) [11].

Ne raliem definițiilor expuse mai sus, concluzionând că obiectul juridic generic îl constituie relațiile sociale referitoare la activitatea normală și într-un cadru legal a autorităților publice cărora li se aduce atingere prin comiterea faptelor de corupție.

Obiectul nemijlocit al infracțiunii îl constituie acea valoare socială concretă, împotriva căreia direct și nemijlocit este îndreptat atentatul criminal [12].

La definirea acesteia, de asemenea, nu există divergențe. A.Gauhman îl definește drept „acele relații sociale care asigură autoritatea legitimă a administrației publice centrale și locale” [13].

Puțin mai diferite ca conținut, însă nu ca idee, sunt definițiile prezentate de către doctrina română. Theodor Mreju susține că acesta este constituit din relațiile sociale legate de corectitudinea, probitatea, cinstea funcționarilor, condiții obligatorii pentru îndeplinirea îndatoririlor de serviciu și funcționarea autorităților și a instituțiilor publice ori a altor persoane juridice la care aceștia sunt angajați [14]. „Obiectul juridic special este reprezentat de acele relații sociale a căror normală naștere, desfășurare și dezvoltare sunt condiționate de exercitarea cu probitate de către toți funcționarii a atribuțiilor de serviciu” [15].

Activitatea de serviciu a unităților publice (atât centrale, cât și locale) ar fi puternic afectate dacă nu ar fi combătute faptele de corupție, dacă funcționarii publici nu ar da dovadă de cinste, corectitudine și probitate în îndeplinirea îndatoririlor de serviciu.

În această privință ne raliem poziției autorilor Comentariului la Codul penal, care afirmă că obiectul special al infracțiunilor de corupere îl constituie relațiile sociale referitoare la buna desfășurare a activității de serviciu care presupune îndeplinirea cu cinste de către funcționarii publici și de către alte persoane cu funcție de răspundere, enumerate la alin.(2) art.123 CP RM, a îndatoririlor de serviciu și a celor care rezultă din codurile de conduită (deontologice) [16].

Funcția determină cerințele înaintate persoanei ce o deține, stabilește drepturile și obligațiile de serviciu ale acesteia. Prezența funcțiilor în cadrul autorităților publice este dictată de necesitatea asigurării continuității și desfășurării eficiente a serviciului. Aceasta ne permite să concluzionăm că, din punctul de vedere al aspectului procesual-penal, ele pot fi examinate drept obiect al protecției procesual-penale [17].

Astfel, conținutul noțiunii „activitate de serviciu” include orice acțiune efectuată de către o persoană cu funcție de răspundere întru exercitarea atribuțiilor de serviciu. Deci, „buna desfășurare a activității de serviciu” este o noțiune foarte largă. Ea cuprinde toată complexitatea activităților din diverse ramuri ale sectorului de stat, activități asupra cărora sunt orientate acțiunile infracționale intenționate ale persoanelor cu funcție de răspundere.

Dacă la determinarea obiectului juridic nu întâmpinăm careva dificultăți, atunci în cazul obiectului material apar unele divergențe, în mare parte condiționate și de terminologia utilizată: obiect material al infracțiunii de corupere, precum și obiectul coruperii.

În literatura juridică prin *obiect material* al unei infracțiuni se înțelege „lucrul asupra căruia se îndreaptă acțiunea prevăzută de legea penală, operând fizic asupra acestuia, expunându-l unui pericol sau vătămându-l” [18].

T.Krigher dă o definiție mai succintă: „lucrul ori oamenii, acționând asupra cărora infractorul atentează la obiectul infracțiunii” [19].

Doctrina românească consideră, în mare parte, că coruperea activă și cea pasivă nu au un obiect material: „infracțiunea de luare de mită nu are obiect material, având în vedere faptul că activitatea funcționarului public nu se răsfrânge în mod direct asupra unui bun, lucru sau persoană” [20]; „infracțiunea de luare de mită nu are

obiect material, întrucât legea incriminează activitatea ce nu se răsfrânge asupra unui obiect material, respectiv pretinderea, acceptarea promisiunii, nerespingerea acesteia. Sumele de bani sau sumele primite nu sunt decât lucruri dobândite prin săvârșirea infracțiunii” [21].

Doctrina rusă în principiu nu face distincție între obiectul material al infracțiunii de corupere și obiectul coruperii.

Aceasta se explică prin faptul că unii autori atribuie obiectul material al coruperii la obiectul infracțiunii: „legea identifică obiectul material al infracțiunii studiate (coruperea) prin termenul „mită”, care cuprinde în sine bani, titluri de valoare, alte bunuri” [22].

O atare abordare a problemei este, după părerea noastră, inadmisibilă, deoarece obiectul coruperii îl reprezintă funcționarea normală a autorităților publice, autoritatea acestora, iar obiectul material al coruperii este orice valoare cu ajutorul căreia este corupt sau „răsplătit” funcționarul public. „Asupra obiectului material (al coruperii), spre deosebire de obiectul infracțiunii, nu are loc careva atentat criminal. În cazul coruperii, vinovatul atentează asupra activității legale a unui institut public și nu asupra obiectului material (al coruperii), care este un bun material” [23].

Deci, nu trebuie să confundăm obiectul coruperii cu obiectul material al infracțiunii de corupere, obiectul coruperii fiind mijlocul de comitere a infracțiunii. Din aceste considerente, este foarte important a stabili ce calități trebuie să poseze obiectul, astfel ca transmiterea lui să prejudicieze relațiile sociale protejate de legea penală.

A.K. Kviținia, analizând în lucrarea sa corelația dintre „obiectul material al infracțiunii” și „obiectul coruperii”, expune două opinii ale autorilor cu privire la problema discutată.

Astfel, S.Baklanov scrie: „Toate acele bunuri, care sunt transmise funcționarului, sunt mijloace de comitere a infracțiunii și a le atribui la obiectul material al infracțiunii nu ar fi corect, fiindcă nu putem numi șperacla, cu care infractorul deschide lacătul, drept obiect material al furtului” [24].

A.Osipnikov, ca răspuns, susține: „Este absolut corectă afirmația că șperacla este mijloc de comitere a infracțiunii, însă nu trebuie analizat într-atât de limitat obiectul material al coruperii. Desigur, părțile în cazul coruperii sunt strâns legate între ele și se condiționează reciproc. Acele bunuri materiale, care pentru corupător sunt mijloace pentru obținerea anumitor rezultate, pentru funcționar constituie obiectul coruperii. Pentru aceste bunuri materiale funcționarul săvârșește acțiunile ce periclitizează activitatea normală a aparatului statal” [25].

Ambii, având în argumentarea prezentată în mare parte dreptate, ne aduc la concluzia că obiectul coruperii este anume mijlocul de comitere a coruperii.

Adițional la care, H.Diaconescu, fiind pe poziția inexistenței obiectului material al infracțiunilor studiate, subliniază că luarea de mită este lipsită de obiect material, acțiunea făptuitorului nefiind îndreptată contra unui bun corporal. Sumele de bani sau bunurile pretinse, primite, acceptate ori a căror oferire nu a fost respinsă nu constituie obiectul material al infracțiunii de luare de mită, ci folosul, profitul obținut de către funcționar prin săvârșirea acesteia. Nu trebuie confundat obiectul mitei cu cel al infracțiunii de luare de mită. Or, prin incriminarea infracțiunii, legea are în vedere prima și nu cea de-a doua noțiune [26].

Ca replică, unii autori susțin că nu trebuie de afirmat că lipsa obiectului material al infracțiunii este un adevăr absolut, deoarece există obiect material de corupere în ipoteza primirii de către corupător a banilor sau a altor foloase. În acest caz va exista obiect material dacă actul pentru a cărui îndeplinire făptuitorul a primit mita privește un bun [27].

V.Dongoroz este pe poziția că la infracțiunea de luare de mită lipsește, de regulă, obiectul material; totuși, atunci când funcționarul a efectuat actul pentru a cărui îndeplinire a primit mita, dacă acest act privește un obiect material, acesta va fi în același timp și obiectul material al infracțiunii.

De asemenea, atunci când folosul necuvenit constă în prestarea unei munci (ex.: repararea unui imobil), obiectul asupra căruia se efectuează munca devine și obiect material al infracțiunii și poate servi ca probă pentru existența infracțiunii [28].

Susținem părerea dominantă în literatura de specialitate că infracțiunile de corupere nu au obiect material, nici chiar în cazurile de excepție, deoarece acțiunile incriminate la art.324, 325 CP RM nu se îndreaptă în nici un fel asupra sumelor de bani, celorlalte foloase date, promise, oferite sau pretinse. V.Dobrinou menționează că nu se operează fizic asupra lor, nu li se periclitizează și nu li se vatămă nici existența, nici integritatea sau structura lor; în cazul infracțiunilor de corupere, atingerea obiectului juridic al infracțiunii nu este legată în nici un fel de vreo vătămare sau punere în pericol a sumelor de bani sau a celorlalte foloase primite, pretinse, date, oferite sau promise [29].

În conformitate cu art.324 CP RM, pot fi pretinse, primite: bani, titluri de valoare, alte bunuri sau avantaje patrimoniale, servicii, privilegii, avantaje.

Art. 325 CP RM înglobează acești termenii prin noțiunile generice de bunuri sau servicii.

Obiectul coruperii, în dependență de legislație, este prezentat diferit; astfel, în art.322 ter. din Codul penal al Elveției este indicat: „promiterea ori acordarea unui beneficiu nemeritat” [30], noțiunea dată fiind prezentă în toate articolele Capitolului IX – „Coruperea”.

Art.319 al Codului penal al Tadjikistanului definește obiectul coruperii ca formându-l banii, titlurile de valoare, beneficiile patrimoniale [31].

Codul penal al Japoniei nu dezvăluie conținutul coruperii, menționând doar „primirea sau pretinderea mitei” [32].

Codul penal al Franței îl definește drept „oferte, promisiuni, cadouri, prezenturi sau careva posibilități, beneficii” (art.435-1) [33].

Observăm caracterul diferit în abordarea obiectului coruperii, însă toate exemplele prezentate mai sus în principiu ar putea fi rezumate la primirea sau promiterea de avantaje (foloase).

Codul penal al Australiei înțelege prin termenul „beneficiu”, utilizat în capitolul dedicat infracțiunilor de corupere (art.140.1-142.25), următoarele:

a) avantaj, folos în patrimoniu, temporar sau permanent;

b) avantaj, folos obținut prin acordarea de servicii și include, de asemenea, păstrarea, depozitarea a ceea ce posedă persoana [34].

O problemă ce se impune ar fi: noțiunea de beneficii înglobează în sine doar caracterul patrimonial ori sunt posibile și beneficii nepatrimoniale?

Legiuitorul rus alege calea excluderii beneficiilor nepatrimoniale din obiectul coruperii.

Astfel, art.290 din Codul penal al Federației Ruse enumără în calitate de obiect al coruperii: bani, titluri de valoare, alte bunuri sau beneficii ce au un caracter patrimonial [35].

În Hotărârea Plenului Judecătoriei Supreme a Federației Ruse „Cu privire la practica judiciară cu privire la mituire și coruperea comercială”, din 10.02.2000, este confirmată posibilitatea doar a beneficiilor patrimoniale, cele nepatrimoniale fiind în afara obiectului coruperii [36]. O poziție similară a fost acceptată și de către legiuitorul tadjik.

Însă, doctrina rusă nu este unanimă. B.V. Zdravomîslov, adept al caracterului avantajelor exclusiv patrimoniale, opinează că mituirea este imposibilă, se exclude, în cazul obținerii de către funcționarul public în urma folosirii situației de serviciu a unor avantaje nepatrimoniale (o caracteristică pozitivă, recenzie, atestație) [37].

A.K. Kviținia nu este, însă, de acord cu o atare abordare restrictivă a problemei, fiind de părere că includerea doar a avantajelor patrimoniale în obiectul coruperii o limitează neîntemeiat pe aceasta, astfel creând posibilitatea unor eventuale abuzuri [38].

Promotor al acestei din urmă poziții este și V.Dobrinoiu, care subliniază că prin expresia „alte foloase” se înțelege orice fel de avantaje patrimoniale, dar și nepatrimoniale (de exemplu: acordarea unui titlu sau a unui grad, ori a altei distincții onorifice) [39].

Doctrina noastră, inițialmente, a fost pe poziția inadmisibilității avantajelor nepatrimoniale. În Comentariul la Codul penal al RSSM din 1967 se menționează că oferirea de avantaje nepatrimoniale nu poate fi considerată drept mită [40], indicându-se la necesitatea ca, odată cu adoptarea unei noi Hotărâri a Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la mituire”, cu modificările ulterioare, să fie recunoscută și posibilitatea caracterului nepatrimonial al obiectului coruperii: „prin obiecte predestinate mitei sub orice formă se înțelege banii, hârtiile de valoare, valorile materiale, precum și alte foloase atât de ordin patrimonial, cât și de ordin nepatrimonial (acordarea unui titlu sau a unui grad, ori a altei distincții onorifice)” [41].

Noul Cod penal al Republicii Moldova nu mai utilizează sintagma „alte foloase”, încercând să o concretizeze prin expresia: „alte bunuri sau avantaje patrimoniale, fie acceptă servicii, privilegii sau avantaje” (art.324).

Considerăm că prin utilizarea cuvintelor „serviciu”, „privilegiu”, „avantaj” legiuitorul a susținut poziția Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova privind posibilitatea includerii în obiectul coruperii și a avantajelor nepatrimoniale.

O poziție similară este susținută și de către autorii Raportului explicativ la Convenția penală privind corupția: „Avantajele necuvenite sunt în general de ordin economic sau financiar, dar ele pot avea în mod egal un caracter nematerial. Important este că corupătorul (sau un terț, de exemplu – o rudă) își vede poziția ameliorată în raport cu cea pe care o avusese înaintea infracțiunii și că este vorba despre o ameliorare care nu-i era cuvenită acestuia.

Aceste avantaje necuvenite pot consta în diverse forme: bani, vacanțe, împrumuturi de bani, mâncare și băuturi, accelerarea tratării unui bolnav, perspective mai bune în carieră” [42].

Acceptând cele prezentate, am dori să facem o remarcă în ceea ce privește caracterul nepatrimonial. Caracterul în cauză ar trebui privit limitat, în caz contrar putându-se ajunge la extremități nedorite. Avantajele nepatrimoniale trebuie să aibă o forță suficientă pentru a-l determina pe funcționar să comită fapta cerută de corupător. Unii doctrinari, pornind de la ideea în cauză, subliniază că aceste avantaje nepatrimoniale trebuie să contribuie la obținerea, indirect, și a unor avantaje patrimoniale. Drept exemplu, în cazul obținerii unei distincții, a unui grad, pe lângă acestea este prevăzut și un premiu bănesc ori o caracteristică pozitivă, dată de funcționar, care poate să contribuie la obținerea unui loc de muncă.

Chiar și un simplu împrumut poate constitui obiect al coruperii, încadrându-se în noțiunea de avantaj (folos), deoarece întrebuintarea lui asigură beneficii, ideea dată fiind confirmată și de către practica judiciară.

În sentința Tribunalului Suprem al României, secția penală, dosarul 5161/ 1971 (în continuare – Trib. Supr., sec. pen., d.), se stipulează: „Împrejurarea că sumele de bani primite de inculpat – condamnat pentru luare de mită (corupere pasivă) au fost solicitate de acesta cu titlu de împrumut este irelevantă sub aspectul existenței infracțiunii prevăzute de art.254 Cod penal al României (art. 324 Cod penal al Republicii Moldova – *n.n.*)”. Într-adevăr, împrumutul constituie un „folos”, în sensul textului sus-menționat, astfel că, din moment ce a fost solicitat de către funcționar în scopul de a face un act contrar îndatoririlor de serviciu, toate elementele infracțiunii de luare de mită sunt realizate [43].

În continuare vom analiza, în parte, avantajele care pot constitui obiectul coruperii.

Prin „bani” (valută) legea înțelege atât unitățile monetare ale Republicii Moldova (leul), cât și ale altor țări, care se află în circulație, adică se află în schimbul monetar financiar, la momentul comiterii infracțiunilor.

Monedele vechi – atât ale Republicii Moldova, cât și ale țărilor străine – care nu se mai află în circulație și care, drept urmare, nu constituie un mijloc de plată, având însă o valoare numismatică, nu pot fi considerate bani, în sensul art.324 CP RM [44]. În acest caz, ele urmează a fi atribuite la categoria de bunuri, cu condiția că valoarea lor pe piață nu este apreciată drept mizeră; astfel, datorită lipsei de importanță, acordarea acestora nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni și, potrivit alin.2 art.14 CP RM, nu constituie infracțiune [45].

„Valori mobiliare” – titlu financiar care confirmă drepturile patrimoniale sau nepatrimoniale ale unei persoane în raport cu altă persoană, drepturi ce nu pot fi realizate sau transmise fără prezentarea acestui titlu financiar, fără înscrierea respectivă în registrul deținătorilor de valori mobiliare nominative ori în documentele de evidență ale deținătorului nominal al acestor valori mobiliare [46].

„Bunuri”, în sensul art.285 al Codului civil al Republicii Moldova, constituie toate lucrurile susceptibile apropierii individuale sau colective și drepturile patrimoniale. Lucrurile sunt obiecte corporale în raport cu care pot exista drepturi și obligații civile [47].

Prin „bunuri” urmează să înțelegem orice valoare materială, care are un anumit preț pe piață, inclusiv valorile valutare în formă de creanțe exprimate în valută, metalele prețioase (aurul, platina, argintul ș.a.) în orice formă și stare, precum și aliaje cu aceste metale, sau materialul brut al acestora [48].

În Dicționarul explicativ al limbii române termenii utilizați în art.324 din Codul penal sunt definiți în felul următor:

- serviciu* – acțiunea de a sluji, formă de muncă prestată în folosul sau interesul cuiva; faptă, acțiune care avantajează pe cineva;
- avantaj* – folos, favoare, privilegiu de care se bucură cineva;
- folos* – câștig moral sau material;
- privilegiu* – avantaj, scutire de obligații (către stat), drept sau distincție socială care se acordă în situații speciale, unei persoane unui grup de persoane;
- ofertă* – propunere făcută de o persoană altei persoane pentru vânzarea-cumpărarea unor mărfuri, pentru angajarea într-o slujbă, participarea la o acțiune, prestarea unor servicii [49].

Avantajele patrimoniale ca obiect al coruperii pot fi exprimate prin oferire funcționarului a diferitelor servicii ce au un caracter material – de la o reparație capitală a mașinii până la edificarea unei case fără achitarea costului acestor lucrări. Plenul Judecătoriei Supreme a Federației Ruse prin astfel de avantaje înțelege: micșorarea prețului real al patrimoniului transmis, a obiectelor privatizate, micșorarea chiriei, a dobânzilor pentru primirea de credite bancare, avantajelor și serviciilor indicate urmând a le fi stabilit echivalentul bănesc [50].

Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova la acest capitol mai adaugă transmiterea valorilor materiale, folosirea gratuită a biletelor la sanatoriu și turistice, acordarea ilegală a premiilor, prestarea gratuită a unor servicii etc. [51].

Pentru ca infracțiunea de corupere să fie consumată, în cazul promiterii de foloase, nu este necesar să fie identificat ce anume va primi persoana cu funcție de răspundere. Astfel, Trib. Supr., sec. pen., d.3581/1973, în sentința de condamnare a stabilit că pentru existența infracțiunii de corupere pasivă este suficient ca inculpatul să accepte promisiunea unor foloase, în scopul de a face sau de a nu face un act privitor la funcția sa, chiar dacă foloasele primite nu au fost determinate, în sensul că nu s-a precizat concret în ce va consta fiecare parte. Dacă, după ce a făcut actul privitor la funcția sa, inculpatul a primit mai multe foloase, diferite, de la cel care îi făcuse o asemenea promisiune nedeterminată, toate aceste foloase reprezintă obiectul material al infracțiunii de corupere pasivă astfel săvârșită [52].

În literatura de specialitate este discutată problema dacă fac parte din obiectul coruperii diplomele, carnete de muncă, legitimațiile false. Ele nu reprezintă prin sine înseși o valoare materială, însă disponerea de acestea dă posibilitatea de a ocupa o funcție oarecare, de a primi pensie sau alte plăți sociale.

Considerăm corectă poziția susținută de I.Kozacenko, conform căreia prin obținerea de astfel de obiecte (acte fictive) se urmărește în cele din urmă un scop cupidant, aducând un avantaj patrimonial și, ca rezultat, fapta în cauză urmează a fi considerată drept infracțiune de corupere [53].

Codul penal autohton, spre deosebire de Codul penal francez, nu prevede expres ca obiect al coruperii cadourile și prezenturile.

Dicționarul explicativ al limbii române definește aceste noțiuni astfel:

cadou – ceea ce se primește sau se oferă în dar;

prezent – dar, obiect primit de la cineva sau oferit fără plată cuiva în sens de prietenie sau de ajutor, plocon, prinos [54].

Codul civil al Republicii Moldova, în Capitolul III – „Donația”, impune interdicția donării, însă referitor la un cerc de persoane mult prea limitat: „Este interzisă donația cu excepția donațiilor neînsemnate, pentru realizarea unor obligații morale, educative, de asistență socială sau rudelor acestora de până la gradul patru inclusiv” (art.832 „Inadmisibilitatea donației”).

Articolul în cauză are o sferă de acțiune restrânsă, fără a cuprinde cercul persoanelor prevăzute în Capitolele XV și XVI CP RM (Partea Specială).

Codul civil al Republicii Moldova nu dă o definiție a noțiunii „cadouri neînsemnate”.

Art.12 alin.(3) lit.f) al Legii „Cu privire la serviciul public” instituie interdicția pentru funcționarul public: „să primească daruri și servicii pentru îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, cu excepția semnelor de atenție simbolice, conform normelor de politețe și ospitalitate recunoscute” [55]; iar în art.8 alin.(1) lit.b) al Legii „Privind combaterea corupției și protecționismului” sunt prevăzute condiții și mai restrictive: „Funcționarului i se interzice să primească, în virtutea situației sale sociale, daruri și servicii, cu excepția semnelor de atenție simbolice, conform normelor de politețe și ospitalitate recunoscute și a suvenirilor simbolice în timpul acțiunilor de protocol și a altor acțiuni oficiale, a căror valoare nu depășește un salariu minim” [56].

Legislația cu privire la serviciul public stabilește că funcționarul este dator, în special: să asigure realizarea legilor, să respecte și să apere drepturile și interesele legitime ale persoanelor, în mod conștiincios să-și îndeplinească atribuțiile de serviciu.

Pornind de la aceste premise, este corect a considera că primirea de către un funcționar public a unor avantaje (cadouri) constituie corupere în cazul când acestea îi sunt transmise în legătură cu funcția pe care o deține, acțiunile date făcându-se contrar intereselor de serviciu și îndatoririlor sale de serviciu în scopuri cupidante, pentru careva acțiuni, inacțiuni, protejare etc. [57].

Raportând prevederile legilor indicate la prevederile Codului penal, urmează să stabilim dacă subiectul este persoană cu funcție de răspundere, pentru care anume acțiuni (inacțiuni) el a primit anumite avantaje (cadouri), cu ce scop i-au fost puse la dispoziție aceste avantaje și cum corupătorul își apreciază acțiunile sale: drept corupere pasivă sau ca oferire a unui cadou.

Astfel, contestând legalitatea acuzării sale pentru corupere pasivă, funcționarul T. menționa că primirea de la persoana C. a banilor nu a fost un folos necuvenit, ci un cadou, pentru ajutorul acordat acestuia la perfectarea actelor. Argumentele în cauză au fost respinse de materialele dosarului, în particular de depozițiile corupătorului C., care a afirmat că el i-a transmis lui T. nu un cadou, ci un folos necuvenit, pentru ca acesta să-i dicteze datele care trebuie incluse în declarația cu privire la venituri, pentru a micșora mărimea impozitului [58].

N.Egorova, analizând practica judiciară, a rezumat obiectul coruperii la acele foloase, care au fost primite gratuit, sau la un preț scăzut, dar care ar fi trebuit să fie achitate [59]. Bani sau celelalte foloase pretinse,

primite ori promise trebuie să fie necuvenite (legal nedatorate), deci să aibă un caracter de retribuție, adică să constituie plata (sau răsplata) în vederea efectuării unui act determinat, un act arătat în mod explicit [60].

Cu alte cuvinte, pretinderea sau primirea foloaselor de către un funcționar trebuie să constituie un echivalent al conduitei lipsite de probitate a persoanei cu funcție de răspundere care s-a angajat să îndeplinească ori să nu îndeplinească sau să întârzie îndeplinirea unui anumit act privitor la îndatoririle sale de serviciu, ori să efectueze un anumit act contrar acestor îndatoriri.

Caracterul de retribuție implică, pe de o parte, existența unei anumite proporții între actul determinat și răsplată și, pe de altă parte, conștiința pentru cel care pretinde sau primește folosul, ori acceptă sau nu respinge promisiunea de folos, că este vorba de o retribuție. Dacă între folosul pretins, primit sau promis și actul determinat există o vădită disproporție în sensul că actul determinat depășește cu mult în valoare sau importanță folosul, caracterul de retribuție este exclus.

Banii sau celelalte avantaje sunt necuvenite nu numai atunci când pentru îndeplinirea unui act care este gratuit se pretinde sau se primește o retribuție, ci și atunci când se pretinde ori se primește pentru ceea ce legalmente este datorat sau se acceptă (ori nu se refuză) o promisiune care depășește ceea ce este datorat. Banii sau celelalte avantaje pretinse, primite sau promise cu privire la un act ilicit sunt întotdeauna necuvenite.

Poziția în cauză este susținută și de practica judiciară românească. În sentința Trib. Supr., sec. pen., d.2407/1975, se prevede că pentru existența infracțiunii de corupere pasivă se cere ca între prestația ce se pretinde de la funcționar, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea sau întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle de serviciu, și folosul ce se acceptă, se primește sau nu se refuză – plata ilicită, cumpărarea ilegală a acelei prestații – să fie o oarecare proporție.

În cazul în care între actul pretins de la funcționar și plata ilicită există o mare diferență de valoare sau importanță, nu se poate reține infracțiunea de luare de mită, lipsind echivalentul – așa cum rezultă implicit din dispozițiile art.254 din Codul penal al României (luare de mită) – ce trebuie să se stabilească între ele. Raportul sus-menționat are și un aspect subiectiv, căci cel corupt trebuie să vadă în „folosul” ilicit de care beneficiază „răsplata corespunzătoare, ca valoare sau importanță” pentru actul ce i se cere să îndeplinească, să nu îndeplinească sau să efectueze cu întârziere [61].

Autorii Convenției penale privind corupția susțin că „problema de a ști în ce constă un avantaj necuvenit” va avea o importanță fundamentală pentru încorporarea Convenției în dreptul intern. Termenul de „necuvenit” trebuie interpretat, în sensul Convenției, ca determinând ceva ce beneficiarul nu este în mod legal stabilit să accepte sau să primească. Pentru autorii Convenției, „necuvenit” vizează excluderea avantajelor care sunt admise de lege sau de reglementările administrative, precum și cadourile de mică valoare sau cadourile social acceptate [62].

În cazul în care banii sau celelalte foloase primite nu vor avea caracterul de retribuție, ci va fi invocat un alt titlu, vom fi în prezența abuzului de putere: „fapta va constitui abuz de putere dacă motivarea destinației și chiar destinația efectivă nu va fi în folos propriu, ci al unității” [63].

La finele articolului am dori să atragem atenția asupra unor idei privind interpretarea noțiunii de „servicii”. N.Egorova include aici (în mod întemeiat, după părerea noastră) și acordarea de servicii sexuale [64].

Doctrina nu este unanimă în ceea ce privește problema discutată.

Unii menționează că cazul în care o femeie (bărbat) intră în relații sexuale cu un funcționar public, dorind prin aceasta să soluționeze în folosul său cauza, care se află în competența persoanei cu funcție de răspundere, nu constituie corupere.

Astfel, un șir de autori, printre care A.S. Borelik și B.V. Voljenkin, consideră că corupere în astfel de situații are loc doar atunci când corupătorul achită serviciile prostituetei, adică face careva cheltuieli patrimoniale pentru a satisface dorințele persoanei cu funcție de răspundere [65].

Considerăm că o atare poziție limitează neîntemeiat conținutul termenului „serviciu”. Este recunoscut faptul că, cu toate că prostituția este scoasă în afara legii, ea totuși există, esența ei constând în acordarea de servicii sexuale contra plată. De aceea, dacă unei persoane cu funcție de răspundere îi este oferită o femeie (sau bărbat), ale cărei servicii sunt plătite, fapt despre care funcționarul este informat, atunci acceptarea unui astfel de serviciu urmează a fi calificată drept corupere [66].

P.S. Ianin ne dă în acest context un exemplu din practica judiciară, când ofițerul de urmărire penală A. neîntemeiat l-a eliberat de sub arest pe proxenetul S., bănuind de săvârșirea unei infracțiuni, după ce, la indicația lui Ș, o prostituată i-a acordat lui A. servicii sexuale [67], acțiunile în cauză constituind obiectul coruperii.

Analogic urmează de procedat și în cazul când o persoană acordă unei persoane cu funcție de răspundere servicii sexuale cu scopul de a obține careva avantaje, ultimul fiind informat despre aceasta.

Concluzionând cele prezentate *supra*, ne raliem opiniei expuse de E.Krasnopeevea, conform căreia, analizând obiectul coruperii, privit prin prisma statutului juridic, acesta poate fi divizat în două grupe:

✓ **prima grupă** include în sine bani, valori mobiliare, alt patrimoniu, servicii, care se află liber în circuitul civil. În acest caz, transmiterea lor în formă de folos necuvenit și, respectiv, primirea acestora se încadrează perfect în dispozițiile art.324-325 CP RM și nu necesită o calificare suplimentară;

✓ **a doua grupă** este constituită din „alte bunuri” și servicii, a căror circulație civilă este exclusă sau limitată. Utilizarea acestora în calitate de folos necuvenit condiționează o dublă calificare, pe lângă corupere, incriminându-se și articolul care prevede circulația ilegală a acestor bunuri [68].

De asemenea, remarcăm că formularea obiectului coruperii active necesită anumite modificări, fiind insuficientă doar stipularea „bunuri și servicii enumerate în art.324 CP RM”, deoarece art.324 CP RM, pe lângă acestea, mai prevede oferte, avantaje patrimoniale, privilegii.

Considerăm că atât în art.324 CP RM, cât și în art.325 CP RM ar trebui să fie următoarea formulare a obiectului coruperii: „Fapta persoanei cu funcție de răspundere care, direct sau indirect, pretinde ori primește bunuri, servicii sau alte foloase atât patrimoniale, cât și nepatrimoniale, care nu i se cuvîn ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase sau nu o respinge”.

Referințe:

1. Ataman N. Obiectul juridic al infracțiunii de abuz de putere sau abuz de serviciu // Revista Națională de Drept. - 2001. - Nr.7. - P.65.
2. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985-XV din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2002. - Nr.128 - 129.
3. Zubco V. Jurisprudența privind infracțiunile de corupție. - Chișinău: Ulysse, 2003, p.13.
4. Ibidem.
5. Ibidem.
6. Basarab M. Drept penal. Partea Generală. - Cluj Napoca: Lumina Lex, 1997, p.146.
7. Скуратов Ю.И., Лебедева В.М. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. - Москва: Норма, 1996, с.738.
8. Кехлеров С.Г. Тяжкие и особо тяжкие преступления. - Москва: Спартак, 2001, с.349.
9. Mreju Th. Infracțiuni de corupție. - București: ALL Beck, 2000, p.6.
10. Vidaicu M. Obiectul juridic al infracțiunii de trafic de influență // Revista Națională de Drept. - 2005. - Nr.3. - P.33.
11. Dobrinoiu V. Corupția în dreptul penal român. - București: Atlas Lex, 1995, p.63.
12. Кригер Т.А. Советское Уголовное право. Часть Общая. - Москва: Изд-во: Московского Университета, 1988, с.82.
13. Гаухман А.Д. Уголовное право. Общая и Особенная части. - Москва: Юр. Информ - Пресс, 2002, с.141.
14. Mreju Th. Op. cit., p.13.
15. Boroi Al. Drept Penal. Partea Specială. - București: ALL Beck, 2002, p.407.
16. Barbăneagră Al. Comentariu la Codul penal al Republicii Moldova. - Chișinău: Centrul de drept al avocaților, 2003, p.688.
17. Ataman N. Op. cit., p.65-66.
18. Dobrinoiu V. Drept Penal. Partea Generală. - București: Atlas Lex, 1994, p.117.
19. Кригер Т.А. Op. cit., с.84.
20. Boroi Al. Op. cit., p.407.
21. Mreju Th. Op. cit., p.13.
22. Скуратов Ю.И., Лебедева В.М. Op. cit., p.738.
23. Квициния А.К. Взятничество и борьба с ним. - Сухуми: Алтара, 1980, с.28.
24. Ibidem, p.28-29.
25. Осипников А.Ф. Ответственность за взяточничество по советскому уголовному праву. - Москва, 1973, с.40.
26. Diaconescu H. Modificări aduse structurii și conținutului constitutiv al infracțiunilor de luare și dare de mită prin Legea nr.78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție // Dreptul. - 2001. - Nr.4. - P.28.
27. Boroi Al. Op. cit., p.407; Mreju Th. Op. cit., p.13; Loghin O. Drept Penal Român. Partea Specială. - București: Șansa, 1994, p.364-369.

28. Dongoroz V., Oancea I., Bulai C., Stănoiu R. Explicații teoretice ale Codului Penal Român. Vol.4. Partea Generală. - București: Editura Academiei R.S.R., 1972, p.130-131.
29. Dobrinoiu V. Op. cit., p.69.
30. Уголовный кодекс Швейцарии. - Санкт Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.
31. Уголовный кодекс Таджикистана. - Санкт Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.
32. Уголовный кодекс Японии. Принят 27 апреля 1907 года. - Санкт Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
33. Уголовный кодекс Франции. Принят в 1992 году. - Санкт Петербург: Юридический центр Пресс, 2001.
34. Уголовный кодекс Австралии. - Санкт Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
35. Уголовный кодекс Российской Федерации. Принят Государственной Думой 22 мая 1996 года. - Москва: Славянский Дом Книги, 2000.
36. Постановление №6 Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 10.02.2002. «О судебной практике по делам о взяточничестве и коммерческом подкупе» // Российская Юстиция. - 2000. - №4. - С.57.
37. Здравомыслов Б.В. Должностные преступления. Понятие и квалификация. - Москва: Юридическая литература, 1975, с.26.
38. Квициния А.К. Op. cit., p.30.
39. Dongoroz V. Op. cit, p.133.
40. Санталов А.И. Комментарий к УК МССР. - Кишинёв: Картя Молдовеняскэ, 1986, с.256.
41. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.6 din 11.03.1996 „Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru mituire” // Culegere de hotărâri ale Curții Supreme de Justiție. - Chișinău: Centrul de drept, 2002, p.347.
42. Raport explicativ la Convenția penală privind corupția de la 27.01.1999. www.Oecd.org/document/.
43. Sima C. Codul penal adnotat. - București: Lumina Lex, 2001, p.674.
44. Завидов Б.В. Взятничество. Уголовно-правовой анализ получения и дачи взятки. - Москва: Норма, 2002, с.5.
45. Скуратов Ю.И. Op.cit., p.738.
46. Legea Republicii Moldova cu privire la piața valorilor mobiliare, nr.199 din 18.11.1998 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 1999. - Nr.27-28/123.
47. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.1107-XV din 06.06.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2002. - Nr.82-86/661.
48. Завидов Б.В. Взятничество, p.6.
49. Dicționar explicativ al limbii române. - București: Univers Enciclopedic, 1998, p.979, 76, 389, 752, 714.
50. Постановление №6 Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 10.02.2002 „О судебной практике по делам о взяточничестве и коммерческом подкупе” // Российская Юстиция. - 2000. - №4. - С.57.
51. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.6 din 11.03.1996 „Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru mituire”, p.347.
52. Sima C. Op. cit., p.672.
53. Козаченко И.Я. Уголовное право. Часть Особенная. - Москва: Норма, 2001, с.769.
54. Dicționar explicativ al limbii române, p.124, 876.
55. Legea Republicii Moldova privind serviciul public, nr.443-XIII din 04.05.1995 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 1995. - Nr.61/681.
56. Legea Republicii Moldova privind combaterea corupției și protecționismului, nr.900 din 27.06.1996 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 1996. - Nr.56.
57. Кехлеров С.Г. Тяжкие и особо тяжкие преступления. - Москва: Спартак, 2001, с.353-355.
58. Определение судебной коллегии Верховного Суда РФ по делу Т. // Бюллетень Верховного Суда РФ. - 1997. - №1.
59. Егорова Н. Провокация взятки либо коммерческого подкупа // Российская Юстиция. -1997. - №8. - С.26.
60. Dongoroz V. Op. cit., p.133.
61. Sima C. Op. cit., p.672.
62. Raport explicativ la Convenția penală privind corupția de la 27.01.1999. www.Oecd.org/document/.
63. Ciuncan D. Jurisprudență și doctrină penală în materia corupției. - București: Lumina Lex, 2004, p.274.
64. Егорова Н. О взяточничестве и коммерческом подкупе // Российская Юстиция. - 2001. - №10. - С.73.
65. Борелик А.С. Уголовная ответственность за коммерческий подкуп // Юридический мир. - 1999. - №1. - С.32.
66. Козаченко И.Я. Op. cit., с.769-770.
67. Янин П.С. Взятничество и должностное злоупотребление. - Москва: «Бизнес-школа» Интет-Синтез, 2001, с.36.
68. Краснопеева Е. Предмет взятки и квалификация содеянного // Законность. - 2001. - №1. - С.44.

Prezentat la 01.03.2007